

Remissvar:

En strategisk agenda för internationalisering (SOU 2018:3)

Regeringskansliets dnr: U2018/00382/UH

Övergripande

Akademins funktion i kunskapssamhället gör att den i mycket hög grad påverkas av omvärlden och internationella trender. För att akademien ska utvecklas är det viktigt med influenser från andra utbildningssystem och forskningsmiljöer.

Såväl studenter som forskande och undervisande personal måste ges möjlighet och uppmuntras till utbyten och internationell samverkan. Det är därför viktigt att nationella regelverk anpassas för att främja mobilitet för studenter, vetenskapspersoner och annan personal. Det måste även skapas förutsättningar för internationella studenter på alla utbildningsnivåer inom akademien att stanna kvar i landet efter avslutade studier eftersom det är helt nödvändigt för samhällets utveckling och kompetensförsörjning.

Förslagen

SFS har valt att i första hand lämna kommentarer på förslagen i utredningen. De flesta rekommendationer och övriga diskussioner från delbetänkandet lämnas således okommenterade i detta remissvar.

En sak som berör flera förslag, är att regeringen bör ha ett helhetsperspektiv för främjandeuppdragen till UHR. Utredningen föreslår att UHR ska arbeta med att främja internationalisering och ge stöd kopplat till i digitala samarbeten och virtuell mobilitet, mm. Dessa uppdrag har gemensamt att de tycks handla om att möta nya krav på högskolepedagogik när verksamheten förändras. Samma sak skulle för övrigt gälla främjandeuppdrag för breddat deltagande. Istället för att ge UHR olika uppdrag, bör myndigheten få ett mer generellt uppdrag att främja högskolepedagogisk utveckling. Att öka lärarnas kunskap om pedagogik, med fokus på pedagogik för heterogena

studentgrupper, skulle gynna alla studenter, oberoende av kulturell, språklig eller social bakgrund.

5.1 Högskolelagens bestämmelse om internationalisering

SFS tillstyrker förslaget.

Den främsta fördelen med den nya formuleringen är att göra arbetet med internationalisering bindande för lärosätena.

6.2 Strategi för internationalisering

SFS är övergripande positiva till visionen och strategin. Målen är ambitiösa men borde gå att nå inom den föreslagna tidsperioden 2020–2030.

7.1.2 Förslag: Statliga universitets och högskolors möjligheter att agera i internationella sammanhang analyseras och stärks vid behov.

SFS tillstyrker förslaget.

Det är bra att analysera de hinder som lärosätena har lyft fram och vid behov söka lämpliga åtgärder. Även frågan om myndighetsformen, och därtill relaterade autonomifrågor, hade behövt analyseras/utredas vidare innan några nya förändringar föreslås. Akademin frihet måste dock alltid ställas mot allmänhetens intresse av att genom politiken kunna påverka och formulera legitima förväntningar på akademin. Men att underlätta utlandstjänstgöring torde vara relativt problemfritt.

Det är positivt att undersöka vidare hur beställd utbildning och uppdragsutbildning kan utvecklas. Utredningen bör dock i slutbetänkandet förtydliga vilken efterfrågan en sådan ändring tillgodoser. Det är trots allt lärosätena som ska ha huvudansvaret för att tillhandahålla ett relevant utbildningsutbud utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Uppdragsutbildningar är ett bra komplement när det gäller väldigt specifika behov av kompetensutveckling, som när en arbetsgivare behöver stärka personalens kompetens inom ett visst område. Men på det stora hela ska studenternas efterfrågan tillgodoses av det ordinarie utbildningsutbudet och det finns inget egenvärde i att utländska organisationer ska beställa uppdragsutbildningar från svenska lärosäten. Utredningen nämner även en diskrepans mellan uppdragsutbildnings och studieavgifter, men utan att klargöra om detta utgör faktiska hinder eller bara är otydligt. SFS ser alltså gärna att utredningen förtydligar bilden.

7.1.3 Förslag: Universitets och högskolors möjligheter att etablera verksamhet utomlands analyseras, klargörs och stärks vid behov.

SFS tillstyrker förslaget i den del att frågan ska analyseras och klargöras. SFS har i nuläget ingen åsikt om huruvida möjligheterna behöver stärkas.

Det är otydligt om inte samma mål hade gått att nå på andra sätt. Att inte kunna etablera egen verksamhet utomlands kan istället uppmuntra till mer fördjupade samarbeten, vilket antagligen är att föredra. Innan lärosäten börjar satsa på att etablera sig utomlands måste det vara tydligt att det verkligen är det bästa sättet att öka det internationella utbytet. Särskilt två frågor bör då hanteras:

- **Hur skulle studenternas rättigheter säkras när svenska lärosäten etablerade sig utomlands?**
Skulle de ingå i samma studentkårer och ha samma rätt till inflytande som vid lärosätets svenska campus? Studentinflytandet spelar en viktig roll vid svenska lärosäten, inte minst för att driva på utvecklingen mot högre utbildningskvalitet. Dessutom är det ett sätt att säkra studenternas rättigheter. Detta är något vi bör värna om.
- **Skulle det gå att öppna filialer i andra länder utan att samtidigt låta utländska lärosäten inrätta filialer i Sverige?**
Det finns inga tydliga internationella regelverk kring detta, så frågan är långt ifrån självklar. Den kanske mest kritiska punkten rör studieavgifter: Många utländska lärosäten har studieavgifter, och risken med att låta utländska lärosäten öppna filialer i Sverige är att de skulle vilja ta ut avgifter från studenterna. Vi vill dock värna rätten till kostnadsfri högre utbildning. Ökad internationalisering får inte under några omständigheter leda till att studieavgifter införs vid lärosäten i Sverige.

7.1.4 (Rekommendation att lärosätena utvecklar ett strategiskt förhållningssätt för hur internationalisering ska integreras i verksamheten)

Rekommendationen att lärosätena ska utveckla strategier för internationalisering är positiv. Men att stanna vid en rekommendation kan dock göra det svårt att följa på det sätt som verkar avses med rekommendationerna om utvärdering och uppföljning i kap 7.9. Om lärosätena inte får någorlunda enhetliga instruktioner om att de ska ta fram en strategi, tycks det vara svårt att utvärdera. Samtidigt är det rimligt att lärosätena själva får ta ett ansvar kring hur omfattade strategierna ska vara, så det är bra att inte ställa alltför specifika krav. Utredningen bör därför utveckla idén i slutbetänkandet, och diskutera ifall/hur det går att formulera ett uppdrag till lärosätena.

7.1.5 Förslag: Regeringen reglerar rätten att använda andra språk än svenska i de statliga universitetens och högskolornas samt forskningsfinansiärernas verksamhet

SFS tillstyrker förslaget.

Förslaget är mycket positivt. Om högre utbildning ska uppnå 100 % internationalisering så måste även beslutsprocesserna ha ett internationellt perspektiv. Men det förutsätter att internationella studenter och utländska lärare har möjlighet att delta i beslut som påverkar dem och deras utbildning/arbete. För att det ska vara praktiskt möjligt för dem att delta måste språkliga hinder undanröjas. SFS tror inte att förslaget kommer ha några negativa konsekvenser vare sig kopplat till studentinflytande eller tillgänglighet och insyn i verksamheten.

7.2.1 Förslag: Migrationsverket ges i uppdrag att i samarbete med universitet och högskolor se över hur processer kan förbättras i syfte att förenkla handläggningen av ansökningar om uppehållstillstånd för studenter, gästforskare och andra anställda och därmed förkorta handläggningstiderna. Migrationsverket bör i sammanhanget uppmärksamma regeringen på eventuella nödvändiga författningsförändringar för att kunna effektivisera processerna.

SFS tillstyrker förslaget.

Processen kring uppehållstillstånd är ett hinder som gör det svårare att locka utländska studenter. Därför vore det positivt att förenkla handläggningen.

Det är även önskvärt att Migrationsverket tar hjälp av lärosätena och låter lärosätena delta i processen. I nuläget kan lärosätena anta personer som därefter inte får uppehållstillstånd av Migrationsverket, och därmed alltså inte kan påbörja utbildningen. Det är givetvis problematiskt. Detta kan förbättras genom ett stärkt samarbete mellan Migrationsverket och lärosätena.

Möjligheterna för inresande studenter att stanna kvar i Sverige efter utbildningen måste dock bli bättre. Det handlar dels om att över huvud taget kunna stanna kvar, dels om att det ska gå att etablera sig utan en alltför otrygg och utdragen övergångsperiod. Detta tillgodoses inte helt av utredningens förslag, men är viktigt att regeringen tänker på.

7.2.2 Förslag: Ett så kallat Team-Sweden Kunskap bildas inom ramen för regeringens exportstrategi som stöd för främjandet av Sverige som kunskapsnation; En väsentlig förstärkning av resurserna för marknadsföringen av Sverige som kunskapsnation genomförs; Svenska institutet ges ett utökat uppdrag att informera om Sverige som kunskapsnation i utlandet.

SFS har inga synpunkter på förslagen i sig. De bör dock inte bekostas genom det befintliga utbildningsanslaget eller genom att resurser på annat sätt omfördelas från sådant som är utbildningen till direkt nytta.

7.2.3 (Utländsk etablering av utbildnings- och forskningsverksamhet i Sverige)

I diskussionen om ifall utländska lärosätena ska bedriva verksamhet i Sverige, är det viktigt att komma ihåg att studenterna måste ha samma rättigheter som vid svenska lärosäten:

- Utbildningen ska vara avgiftsfri.
- Studenterna ska ha rätt att bedriva studentinflytande.
- Studenterna ska ha rätt till en utbildningsmiljö som präglas av akademisk frihet, i utbildningen men även i forskningen.

7.3.1 Förslag: I högskolelagen ska det anges att de förmågor hos studenterna som ska utvecklas under utbildningen även ska kunna användas i ett internationellt eller interkulturellt sammanhang.

SFS tillstyrker förslaget.

SFS är positiva till ambitionen, att integrera internationell förståelse och interkulturell kompetens i all högre utbildning. Det är dock vare sig tillräckligt eller nödvändigt att göra ändringar i högskolelagen för att nå dit. Som utredningen själv skriver kan det tyckas självklart att högre utbildning ska ge kunskaper som är användbara i internationella och interkulturella sammanhang. De lärosäten som inte är intresserade av att utveckla den internationella aspekten av utbildningen, kommer kunna argumentera för att de redan efterlever kraven, utifrån vetenskaplighet och de generiska färdigheter som redan anges i 8 § i högskolelagen. På samma sätt kan lärosäten argumentera för att de redan utifrån nuvarande regelverk har utrymme att arbeta aktivt med internationalisering i relativt hög utsträckning om de vill. Därför gäller det att akta så att en förändrad lagstiftning inte blir verkningslös.

Den föreslagna lagändringen kan dock vara positiv om den innebär att UKÄ får större möjligheter att granska lärosätenas arbete med internationalisering. Det hade kunnat innebära en positiv utveckling.

Samtidigt finns det ett värde i utredningens *rekommendation* att lärosätena ska revidera berörda utbildnings- och kursplaner med utgångspunkt i kraven i högskolelagen, i syfte att stärka den internationella aspekten av utbildningarna. Detta hade dock kunnat göras redan utifrån nuvarande krav kopplade till förståelse för andra länder och internationella förhållanden, samt beredskap att möta förändringar på arbetsmarknaden, mm.

7.3.2 Förslag: Regeringen avsätter 10 miljoner kronor per år under fyra år för vidareutveckling av digitala verktyg och virtuell mobilitet vid lärosätena; Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att identifiera och sprida effektiva metoder och goda exempel om digitala samarbeten och virtuell mobilitet.

SFS tillstyrker förslaget.

Förslaget är välkommet, men hade kunnat innefatta mer. Det finns ett behov av bredare pedagogiska satsningar än de som avses:

- Internationalisering ställer inte bara nya krav på pedagogiken digitalt, utan även i det fysiska klassrummet.
- Digitala verktyg ställer inte bara nya krav på pedagogiken kopplad till internationalisering och mobilitet, utan mer generellt.

Utredningen nämner mycket riktigt att de föreslagna satsningarna skulle kunna ha en positiv effekt även på den övriga pedagogiska utvecklingen på lärosätena. Men det finns ändå anledning att göra mer generella pedagogiska satsningar. Högskolan har länge haft ett behov av mer pedagogisk utveckling. En ökad internationalisering har inte skapat det behovet, men gör det kanske mer angeläget och innebär att vinsterna med pedagogisk utveckling blir större.

SFS anser att en statlig myndighet bör ges i uppdrag att samordna och utveckla högskolepedagogiken. Uppdraget ska givetvis utföras med hänsyn till internationalisering samt annat som påverkar förutsättningarna för lärande. Förslagsvis bör uppdraget ges till UHR.

7.3.3 Förslag: UHR ges i uppdrag att främja internationalisering, däribland internationalisering på hemmaplan, vid universitet och högskolor.

SFS tillstyrker förslaget.

Såväl studenter som forskande och undervisande personal måste ges möjlighet och uppmuntras till utbyten och internationell samverkan.

7.4.1 Förslag: Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att föreslå hur ett svenskt, modernt och flexibelt mobilitetsstödande program bör utformas. Programmet bör omfatta 20 miljoner kronor inledningsvis.

SFS tillstyrker förslaget.

Såväl studenter som forskande och undervisande personal måste ges möjlighet och uppmuntras till utbyten och internationell samverkan. Det är av den anledningen bra att inrätta ett mobilitetsstödande program. SFS instämmer i att utformningen av programmet bör utvecklas i samarbete mellan de berörda, dvs UHR, lärosäten, studenter, lärare, osv. Vad gäller programmets omfattning har inte SFS några synpunkter i nuläget.

7.4.2 Förslag: Universitetskanslersämbetet ges i uppdrag att följa upp och utvärdera lärosätenas arbete med tillgodoräknande av utbytesstudier

SFS tillstyrker förslaget.

Huvudfokus för uppdraget bör vara att UKÄ tar fram förslag för hur processen kring tillgodoräknande kan bli bättre samt hur problem kan lösas.

SFS delar inte helt bilden att tillgodoräknande av utbytesstudier fungerar väl. Den undersökning som hänvisas till, som SUHF har gjort, handlar om tillgodoräknande när det finns ett learning agreement. Problemen uppstår när ett korrekt/fullständigt learning agreement saknas. Det finns också problem med att processen upplevs som krånglig och osäker. Det finns således potential till utveckling, vilket UKÄ borde kunna beskriva inom ramen för ett uppdrag.

7.5.2 Förslag: Regeringen inrättar ett nytt mobilitetsprogram som underlättar lärarutbyten utanför Europa med en finansiering om 5 miljoner kronor.

SFS tillstyrker förslaget.

Förslaget är bra, utifrån att såväl studenter som forskande och undervisande personal måste ges möjlighet och uppmuntras till utbyten och internationell samverkan. SFS har dock inte tagit ställning till om programmets omfattning är lagom.

7.7.2 Förslag: Sida ges i uppdrag att utveckla hur ett svenskt stöd för kapacitetsutveckling inom högre utbildning kan utformas och hur det kan länkas till de svenska prioriteringarna inom biståndet i övrigt; Sida ges i uppdrag att i samband med lärosätena och andra myndigheter utveckla en samlad ansats för högre utbildning och forskning inom biståndet

SFS anser att utbildning är ett av de starkaste bistånden att ge, men har i nuläget inga synpunkter på hur denna typ av bistånd ska organiseras.

7.7.3 Regeringen ser över lärosätenas förutsättningar att inom ramen för sitt uppdrag underlätta situationen för flyktingar och nyanlända i Sverige.

SFS tillstyrker förslaget.

SFS anser att högre utbildning kan vara ett sätt att inkluderas i det svenska samhället. Lärosätena bör inte hindras av otydligheter kring hur de får bidra till detta. Det är därför bra om regeringen ser över och förtydligar det som lärosätena upplever som otydligt eller begränsande.

Jacob Adamowicz
Vice ordförande

jacob.adamowicz@sfs.se
070-545 75 57

Sebastian Lagunas Rosén
Politisk sekreterare

sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
08-545 701 10